

MULTIMEDIA JURNALISTIKANING TIYKARG'YI OZGESHELIKLERI.

Qayipnazarova Nargiza

Qoraqalpog'iston Respublikasi, mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: *Modda asosan bugungi kunda media ilmida yangilik bo'layotgan multimedia jurnalistikasining asosiy xususiyatlari, o'ziga xoslik masalalari tadqiq etilgan.*

Qisqa so'zlar: *Multimedia, matnli kontent, musiqa, mediaformatlar, media platformalar.*

"Multimedia" atamasi birinchi marta qo'shiqchi va rassom Bob Goldshteyn tomonidan 1966-yil iyulda qo'llanilgan edi. Goldshteyn o'z shousida yorug'lik, musiqa va kinokadrlarni birlashtirib yangi hodisani yaratgan edi. O'sha vaqtdan boshlab bu tushunchaning ma'nosi rivojlanib, to'ldirib borildi [1].

"Xorijiy so'zlarning yangi lug'ati" nomli lug'atda (ingliz tilidan. multimedia, lot. multum ko'p + media, medium vositasi) axborotni turli vositalar yordamida tarqatish - matn, ovoz, tasvir, animatsiya va boshqalar [2]. Bugungi kunda quyidagi ta'riflar mavjud: Bularning eng birinchisini I.I.Romanovski ta'kidlab o'tgan edi: "Multimedia - axborotni kompyuter yordamida namoyish etiladigan metod, kompyuter qurilmasining interaktiv rejimda matnli, grafik, ovozli imkoniyatlaridan foydalanishidir"[3].

Multimedaning jurnalistikaga yaqin keladigan ta'rifini Amsterdam universiteti professori M.Deze keltiradi: "Multimedia - saytda yangiliklar materialining ikki yoki undan ortiq mediaformatlarda berilishi usuli (matn, musiqa, foto va video, grafika, gipermatn va interaktiv elementlar) [4]."

"Internet-SMI: nazariya va amaliyot" ilmiy ishining mualliflari mediallik deganda: axborotning multimediyali platformalarda uzatilishi - verbal, matn, fotolar, audio, video, grafika, animatsiya va bulardan kelib chiqadigan shakllar va funksional imkoniyatlar [5].

Va, S.Yu.Chimarev Kanada radio-televizion komissiyasining multimediyalik to'g'risidagi mutlaq xarakterdagi ta'rifiga e'tibor qaratadi: Yangi medialar XX asrning oxiri XXI asrda shakllangan raqamli, kommunikatsion, axborot va tarmoq kommunikatsiyalari bilan birgalikda rivojlandi.

Kanada radio-televizion komissiyasining ta'rifiga ko'ra esa "raqamli usul yordamida tarqatiladigan har qanday media mahsulot interaktiv deb ataladi" [6].

"Silamedia" multimedia kommunikatsiya laboratoriyasi asoschisi, multimedia jurnalistikasining amaliy o'qitish asoschilaridan biri Oksana Silanteva shunday ta'kidlaydi: "multimedia jurnalistikasi - bu jurnalistik materialning muayyan uslub asosida taqdim etilishi. Ushbu media mahsulot, muayyan mavzuga bag'ishlangan va o'zida bir necha formatlarni birlashtiradi: foto, matn, video, infografika, interaktiv.

Formatlar kombinatsiyasi har xil bo'lishi mumkin, lekin bu materialda har doim mazmun, maqsad, mavzu, g'oya, muammo bo'ladi. Multimedia jurnalistikasi shu ma'noda televizion, radio, gazeta jurnalistikasi bilan bir qatorda turadi" [7].

"The New York Times" nashri muharriri Emi Zerba 2001-yilda ajoyib multimedia jurnalistikasi bo'yicha ajoyib tadqiqot olib borgan. U multimedia formatida faoliyat yurituvchi jurnalistlar orasida kichik savol-javob olib borgan.

Buning natijasida jurnalistlar. "multimedia - bu matn, foto, audio, video, grafikaning bir materialda birlashishi, eng yaxshi multimediali material - bu matning, foto, audio, video, grafikaning sifati.

Yana savol-javob natijasida multimedianing maqsadini asosiy ikkiga bo'lgan: foydalanuvchilar e'tiborini jalb qilish va axborotni yetkazish imkoniyatlarini kengaytirish" [8].

Multimedialilik bir vaqtning o'zida bir necha vositalar yordamida ta'sir ko'rsatish tushuniladi.

Ular tanlab ta'sir etadi, parallel, eshitishga, ko'rishga ta'sir etishi mumkin. Bu tuyg'ular bir necha asrlar davomida odamlarga ta'sir etishi jihatidan katta ahamiyatga ega.

A.G.Kachkayeva multimediali kontent haqida shunday fikrni bildiradi: Multimediali tilning xususiyati boshqa kommunikatsiya usullariga o'ziga xos til xos bo'lsa (rasm, til, yozuv tili), multimediali tilda esa bir necha tillar birlashgan bo'ladi [9].

Multimedialilikni aniqlab beradigan besh jarayon mavjud: ya'ni badiiy shakl va texnologik gibrid shakl badiiy shaklga birlashtiriladi; interfaollik - foydalanuvchining bevosita manipulyatsiya qilish va mediadan foydalanish tajribasiga ta'sir ko'rsatishni amalga oshiradi; gipermedia - personal assotsiatsiyalar tarmog'ini shakllantirish uchun turli media elementlarining o'zaro birlashishi; kirib ketish - uch bosqichli muhitga kirishish; narrativlik - estetik va formal strategiya, u yuqoridagi tushunchalardan kelib chiqadi [10].

Agar vikipediya e'tibor beradigan bo'lsak, unda multimediali jurnalistika bo'limida quyidagi ta'rifni ko'rish mumkin: "Multimediali jurnalistika - jurnalistikaning yangi yo'nalishi, internet tarmog'ida bir necha formatlar yoki bir necha kommunikatsiya kanallari orqali kontentning tarqatilishi. Bu jarayon ommaviy axborot vositalaridagi konvergensiya jarayoni bilan chambarchas bog'liq. Bunda ma'lumotlarni uzatishga texnologiyalar va turli tipdagi medialarning birlashuvi amalga oshiriladi. Multimedia jurnalistikasi kontentni yaratish va undan foydalanish jarayoniga katta ta'sir ko'rsatdi" [11]. Bugungi kunda multimedia jurnalistikasi jurnalistikaning bir yo'nalishi sifatida shakllanib ulgurdi. U kontentni yaratish, tahririyat faoliyati va axborotni qabul qilish xarakteriga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatdi. "Onlayn jurnalistika va mediada yangi trendlar," "Lingvisticheskoe obshestvo Germanii," "Gesellschaft für deutsche Sprache" asarlarining mualliflari multimedia so'zi 1995-yilning yil so'zi bo'lganligini ta'kidlaydilar [12]¹.

Bugungi kunda poligrafik qurilmalarning yangi turlari va shakllari paydo bo'lmoqda. Stoldagi tipografiya tushunchasi o'zgacha tushuncha bo'lmay qoldi.

¹ Muratova N., Qosimova N. va boshq. Onlayn jurnalistika va mediada yangi trendlar. Matn. T. 7.T.: "O'zbekiston," 2019. - B. 191.

Kompyuterda yaratilgan original maket jamoa yordamida zamonaviy ofset stollariga o'tadi hamda gazeta va jurnallar chop etiladi.

Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi bilan fotosuratlar olish ham osonlashdi. Avvalgi fotoplyonkalar yo'q, raqamli fotosuratlar birdan kompyuterda qayta ishlanadi.

Quyida internet jurnalistikasida faoliyat yuritayotgan jurnalistlar uchun The Guardian va BBC xizmati tomonidan ishlab chiqilgan tavsiyani taqdim etmoqchimiz:

Har qanday xabar saytlarining asosiy maqsadi foydalanuvchilar uchun xabarlarni ixcham va qulay qilib yetkazib berish. Onlayn uchun maqola yozish an'anaviy jurnalistikadagi maqola yozishdan farq qilmaydi. Lekin ozgina o'ziga xosliklari ham bor.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Мойсеенко Н.А. и др. авторы. Педагогические аспекты формирования профессиональных компетенций в области технологий мультимедиа. //Современные наукоемкие технологии. – 2017. – № 1 – С. 131-134.

2. Новый словарь иностранных слов. Минск: Современный литератор, 2008. – С. 603

3. Романовский И.И. Масс медиа. Словарь терминов и понятий. – М.: Изд-во Союза журналистов России. – 2004. – С. 230.

4. Deuze M. What is multimedia journalism.// <http://jclass.umd.edu>.

5. Интернет-СМИ: теория и практика. Уч. пос. для студентов вузов. / Под ред М.М.Лукиной. М.: Аспект Пресс, 2010. – С. 343.

6. Чимарев С.Ю. Новые медиа в современной массовой коммуникации // Журналистская профессия в системе цивилизации и культуры в информационном постиндустриальном обществе. Мат межд. науч.-практ конф.(19-20 ноября 2012 г.). Под ред. М.Г.Боровик, Г.С.Мельник. СПб: Санкт-Петербургский институт гуманитарного образования: ООО «Книжный Дом», 2012. – С. 83.

7. <https://sila.media/multimedia/whatismultimedia/>

8. Zerba A. Redefining Multimedia Toward a More Packaged Journalism Online.// Paper presented at the Fifth International Symposium on Online Journalism, Austin.

9. Качкаева А.Г. Журналистика и конвергенция. Почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные. М., 2010. – С. 18.

10. Perspectives on Multimedia: Communication, Media and Information Technology / Ed. By R. Burnet, A. BrunstormA.G.Nilsson. England, 2004, P. 3 // Цит. по: Кульчицкая Д. Мультимедиа и постмодернизм: попытка теоретического осмысления двух явлений // Медиаальманах. Факультет журналистики МГУ. 2014. № 2. – С. 13.

11. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

12. Муратова Н., Косимова Н., и др. Онлайн журналистика ва медиаларда янги трендлар. Матн. Т. 7.Т.: «Ўзбекистон», 2019. – С. 191.